# TÜRKİYE'DE

# GERMANİSTİK EĞİTİMİ & TURİZM EĞİTİMİ

# SORUNLAR VE SOMUT ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Doç. Dr. Tahir Balcı

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 15

ADANA 1998

İÇİNDEKİLER


Sayfa

0. ÖNSÖZ YERİNE ---- 6

1. TURİZM NEDİR? ---- 8

1.1. Turizmin Tarihçesi ---- 8

1.2. Turizmi Etkileyen Etmenler ---- 9

1.3. Türkiye'de Turizmin Gelişimi ---- 10

1.4. Kültür - Turizm Etkileşimi ---- 13

1.5. Turizm - Boşzaman - Kültür İlişkisi ---- 18

1.6. Turizm - Filoloji İlişkisi ---- 19

2. GERMANİSTİK - BİLİMSELLİK - İŞLEVSELLİK ---- 22

3. ALMANYA'DA TURİZM EĞİTİMİ ---- 32

3.1. Genel Boşzaman Eğitimi ---- 33

3.2. Dar Anlamda Turizme Yönelik Boşzaman Eğitimi ---- 34

3.3. Sağlık ve Spora Yönelik Boşzaman Eğitimi ---- 34

3.4. Sanat ve Kültüre Yönelik Boşzaman Eğitimi ---- 34

3.5. Sosyal İşlere Yönelik Boşzaman Eğitimi ---- 35

3.5.1. İşletme ve / ya da İktisat Ağırlıklı Bölümler ---- 35

3.5.2. İşletme ve / ya da İktisat Ağırlıklı Olmayan Bölümler ---- 36

3.5.3. Sertifikalı Lisansüstü Turizm Eğitimi ---- 37

3.6. Meslekselliğe Dönük Bölümlerin Ortak Yanları ---- 44

4. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ ---- 48

5. TÜRKİYE'DE GERMANİSTİK (ALMAN DİLİ EĞİTİMİ, ALMAN DİLİ VE KÜLTÜRÜ,ALMAN DİLİ VE EDEBİYATI, ÇEVİRMENLİK) EĞİTİMİ ..... 56

5.1. Türkiye'de Germanistik Eğitiminin Sorunları ve Buna İlişkin Sormaca ..... 58

5.1.1. Sormacadan Elde Edilen Bulgular ve Yorumu ..... 60

5.1.1.1.Öğrencilere Uygulanan Sormaca ..... 60

5.1.1.2.Öğrencilere Uygulanan Sormacanın Değerlendirilmesi ..... 68

5.1.1.3.Kurum ve Kuruluşlara Uygulanan Sormaca ..... 71

5.2. Germanistik Bölümlerinin Yöneleceği En Önemli Alanlar ..... 74

5.2.1. Almanya Açısından Nedenler ..... 74

5.2.2. Türkiye Açısından Nedenler ..... 76

6. ÖNERİLEN PROGRAMLAR ..... 81

6.1. Önerilen Germanistik + Turizm Birleşik Programı ..... 81

6.1.1. Programdaki Derslerin Değişik Ölçütlere Göre Değerlendirilmesi ..... 85

6.1.1.1.Bilim Alanlarına Göre Sınıflandırma ..... 85

6.1.1.2.Uygulama Ölçütüne Göre Sınıflandırma ..... 88

6.1.1.3. Kültür Alanlarına (Bölgelerine) Göre Sınıflandırma ..... 90

6.1.2. Önerilen Bölümün ya da Programın Germanistik İle İlgisi ..... 92

6.1.3. Turizm Eğitimi Yalnız Germanistik Eğitimiyle Olur mu? ..... 95

6.2. Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları için Program Önerisi ..... 97

6.3. (Turizm ve Otelcilik) Meslek Yüksekokulları için Önerilen Programlar ---- 102

6.3.1. Turizm Rehberliği Eğitim Programı ---- 102

6.3.2. Tur Operatörlüğü (Seyahat İşletmeciliği) Eğitim Programı ---- 104

6.3.3. Otel Yöneticiliği Eğitim Programı ---- 105

7. SONUÇ ---- 108

8. EKLER ---- 110

8.1. Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü Ders Programı ---- 110

8.2. Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turist Rehberliği Bölümü Ders Programı ---- 111

8.3. Boğaziçi Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği Bölümü Ders Programı ---- 113

8.4. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü Ders Programı ---- 115

8.5. Mersin Üniversitesi Gülnar Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Bölümü Ders Programı ---- 117

8.6. Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otelcilik Bölümü Ders Programı ---- 118

8.7. Başkent Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü Ders Programı ---------- 120

8.8. Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksekokulu Seyahat İşletmeciliği (Tur Operatörlüğü) Bölümü Ders Programı ---------- 121

8.9. Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksekokulu Otel Yöneticiliği Bölümü Ders Programı ---------- 122

9. KAYNAKÇA ---------- 124

## 0. ÖNSÖZ YERİNE

70'li yılların başından bu yana tüm Avrupa'da değişik bilim alanlarında krizler yaşanmaya başlandı. Bu krizler daha çok, hizmet sektörüne yönelik eğitim veren sosyal bilimleri etkiledi. Çünkü bu bölüm mezunlarının geleneksel işalanı öğretmenlik olup, işveren genellikle devlettir. Yani serbest çalışma olanakları kısıtlıdır. Ancak bunun yanında Türkiye'de, istem çokluğuna karşın, uygun sunuda bulunamayan ve mezunları ya boş gezen ya da başka alanlarda çalışan bilim alanları ve okullar da az değildir. Bunlar - konumuzla ilgileri açısından ele aldığımız - Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulları ile Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokullarıdır. İstem ile sunu arasındaki örtüşmezliğin ve bakışımsızlığın birçok nedeni vardır. En büyük nedeninin, Türkiye'nin turizm gerçeklerine aykırı olarak izlenen yabancıdil politikası ve uygulanan müfredat programları olduğu varsayımından yola çıkarak bu araştırmayı yaptım.

Bir yandan germanistik eğitiminin krizde olması ve mezunlarının en önemli işalanlarından birisinin turizm olması, diğer yandan turizm eğitiminin çarpıklığı, fakat her iki alan için özel sektörde birçok iş olanağının varlığı hoş bir rastlantı olmuştur. Çünkü eskiden beri Amerika ve Avrupa'da uygulanan birleşik alan (Faecherkombination) dizgesi için kendiliğinden bir olanak doğmuştur.

Bu dizgeye yönelik olarak, Heilbronn Meslek Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği Bölümü ile Kassel Üniversitesi Germanistik / Romanistik / İşletme Bölümlerinden birçok öğretim üyesinin görüşünü alarak, öngörülen Germanistik + Turizm Eğitimi Birleşik Bölümü için bir müfredat programı hazırladım. Ayrıca Türkiye'de varolan ve önlisans / lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okulların yeniden yapılandırılmasına ilişkin önerilerde bulunacağım.

Bu çalışmanın hazırlanması için önce Türkiye'de germanistik eğitiminin durumu irdelenecektir. Öğrencilerin ve iş piyasasının düşünce ve eğilimlerinin saptanması için sormacalara yerverilecektir. Ayrıca turizm eğitimi veren okulların nitel ve nicel durumu ile ilgili ayrıntılı bilgi sunulacaktır.

Bu arada germanistik eğitiminde meslekselliğin de gözönünde bulundurulması isteğine karşı oluşan tepkilerin yersiz olduğunu göstermek için, bilimsellik - işlevsellik - mesleksellik konusu tartışılacak ve meslekselliğin bilimselliği dışlayıp dışlamadığı, meslek edindirmeye yönelik bilim yapılıp yapılamayacağı ortaya konacaktır.

Bunların yanında gerek turizm, gerekse germanistik eğitiminde gözetilmesi gereken birçok öneriye yerverilecektir. Bu önerilerin % 100 doğru olduğu savunulmayacaktır. Önerilerle güdülen anaamaç, somut bir platformda tartışma başlatmaktır. Dolayısıyla söylenen her söz, eleştiriye ve karşıöneriye açıktır.

## 1. TURİZM NEDİR?

Turizmin çok çeşitli tanımları vardır. Krippendorf ve diğerlerinin (1987: 33) derlediği değişik tanımlara bakalım: Gluecksmann'a göre turizm; insanların, sürekli oturmadıkları bir yere doğru hareketleri demektir. Ogilvie'ye göre turist, sürekli oturduğu yer dışında bir yıldan az kalan ve gittiği yerde, başka yerde kazandığı parayı harcayan kişidir. Hunziker/Krapf'ın tanımı ise kısaca şöyle özetlenebilir: Sürekli olmamak ve para kazanma amacı gütmemek koşuluyla kişilerin yer değiştirmesi sonucu ortaya çıkan ilişkilerin tümüne turizm denir. Son yılların yükselen değerlerine ve yeni dünya düzenine (!) olumsuz göndermede bulunacak biçimde; turizmin, "... tabii ve kültürel kaynaklardan rant elde etme faaliyeti ..." olarak tanımlandığı da görülmektedir (Bkz. Yıldız 1997: 5).

Bu tanımlarda anlaşıldığına göre turizm hareketinin gerçekleşmesi için yer değişikliği yapmak, gidilen yerde geçici bir süre kalmak ve orada para kazanmak amacıyla bulunmamak gerekir.

### 1.1. Turizmin Tarihçesi

Ticaret tarihiyle birlikte turizmin tarihinin de başladığı kabul edilir. Milattan önceki ilk gezginler, karadan ve denizden kendi bölgeleri dışına mal götüren, oradan mal getiren ve hazine taşıyan tüccarlardı. Bugünkü turizme benzer ilk turizm hareketlerinin ise Roma İmparatorluğu döneminde karayolu ağının geliştirilmesi sonucu başladığı kabul edilir. Başlangıçta ticaret, spor, buluş ve savaş motiflerinin yönlendirdiği bu yer değişiklikleri (turizm hareketleri) daha sonra (Eski Roma'da) bir de sağlık boyutu kazandı ve kaplıca turizmi yaygınlaştı. Roma İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra ise dinsel nedenlerin ağırlıklı olduğu turizm hareketleri (hac turizmi) hızlandı.

Bugünkü anlamda turizme en yakın gezi biçimi rönesans çağında ve aydınlanma döneminde ortaya çıktı. Bu dönemde eğitim gezileri soyluların eğitim sürecinde çok önemli bir aşamayı oluşturuyordu.

19. yüzyılda endüstrileşmeyle birlikte insanların refah düzeyi de arttı. Yani kitlesel turizm hareketlerinin en önemli koşulu olan gelir düzeyi önemli oranda yatay bir artış göstermişti. Endüstrileşmenin ilk yıllarında günlük çalışma süresi 15 saat idi. Ancak zamanla gelişen bilim, teknik ve politika çalışma sürelerinin azaltılmasını beraberinde getirdi. Böylece turizm hareketlerinin en önemli ikinci koşulu olan "boşzaman" kavramı doğmuş oldu. Özellikle bu dönemde (19. yüzyılda) demiryolu ağının hızla kurulması turizmde bir patlama yaşanmasına yolaçtı. Zaten çağdaş anlamda turizm 1841 yılında İngiliz Cook'un düzenlediği bir tren turuyla başlamıştı. Aslında Cook'un gerçekleştirdiği bu ilk turla ilk Seyahat Acentası da kurulmuş oluyordu (Bkz. Krippendorf vd. 1987: 4; Kaspar 1983: 15).

### 1.2. Turizmi Etkileyen Etmenler

Şüphesiz ki turizmi soylu sınıfın tekelinden kurtarıp kitlesel duruma getiren en önemli şey, toplumsal ve politik süreçtir. 19. yüzyıldaki hızlı endüstrileşme süreci, şehirleşmeye ve kişilerarası ilişkilere yeni bir boyut kazandırdı. İnsanlar artık sürekli efendilerinin yanında ve onların hizmetinde çalışan köleler olmaktan çıkıp özgürleşiyordu. Özgürleşmeyle birlikte insanlar yukarıda da sözünü ettiğimiz, boşzaman denen kavramla tanıştı. Buna refah ya da gelir düzeyinin artışı eklenince kitlesel turizmin doğuşu için gerekli ortam tümüyle oluşmuştu.

Oturulan yerin büyüklüğü ve nüfus yoğunluğu, gezi yapma isteğini oluşturan bir başka nedendir. Büyük kentin koşuşturmalı, yorucu ve gürültülü yoğun ortamından

bıkan insanlar daha sakin bir yere giderek dinlenmek ister. Bu tür gezilere sağlık ve spor amaçlı gezileri de ekleyebiliriz.

Gezi nedeni bazen psikolojik olabilir. Sürekli bulunduğu ortamdan sıkılan kişi herhangi bir değişiklik yaşamak isteyebilir.

Genellikle eğitim düzeyi yüksek kişiler kültürel amaçlı geziler yapar; çokkültürlü bir ortamı görmek, tanımak ve yaşamak isterler.

Akraba ve arkadaş ziyaretleri turizm hareketlerinin bir başka nedeni olabilir. Statü ya da prestij nedeniyle de kişiler seyahate çıkabilir. Kongre ve fuar turizmini bu gruba dahil edebiliriz.

Buraya kadar saydığımız gezi nedenleri, Kaspar'ın (1983: 19) dile getirdiği gibi özellikle turist gönderen ülkeler açısından turizmin bir uygarlaşma göstergesi olduğunu kanıtlamaktadır.

Turizmi doğuran önemli bir etmen olarak boşzaman, son yıllarda Almanya'da Eğitim Bilimleri Bölümlerine bağlı olarak Boşzaman Eğitimi Anabilim Dallarının kurulması sonucunu doğurmuştur. Yüce'ye göre (1995: 80) Boşzaman Eğitiminin ortaya çıkış nedenlerinden birisi de, işsizliğe koşut olarak artan şiddet, alkolizm, uyuşturucu sorunlarına çözüm bulmak, kişileri içhuzura kavuşturmak, rahatlatmak, bir uğraş bulmalarını sağlayarak geleceğe yönelik kaygılardan kurtarmaktır.

### 1.3. Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Peki dünyadaki toplam brüt üretimin (gelirin) % 6'sını sağlayan, işalanlarının 6'da birinin bağlı olduğu ve dolayısıyla en büyük ekonomi dalı olarak kabul edilen turizm endüstrisinin (Bkz. Seeboth 1995: 15) Türkiye'deki gelişimi nasıl olmuştur, şu anda durum nasıldır? Kısaca gözatalım.

Yüce'de (1995: 38) belirtildiğine göre, turizme ilgi Osmanlı döneminde 19. yüzyılda başladı. Özellikle imparatorluğun son dönemlerinde kapitülasyonların etkisiyle turistlere yönelik otel, lokanta ve dinlenme yerleri açıldı. Tercümanlık ve rehberlik işleri ise İstanbul'da yaşayan azınlık mensuplarınca yürütülüyordu. Bu grup aynı zamanda İstanbul'un ilk şehir rehberini hazırlayıp yayımlamıştı.

1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra 05.12.1923'te bugünkü Türkiye Turing ve Otomobil Kulübünün temelini oluşturan "Seyyahin Cemiyeti" oluşturulmuştu. 27 mayıs 1934 tarih ve 2450 sayılı yasayla turizmi geliştirmek devletin görevlerinden birisi olarak görüldü.

Ancak yeni kurulan Cumhuriyet'te yapılacak okadar çok reform vardı ki, turizme haklı olarak fazla zaman ayrılamamıştı. Zaten aslında 2.Dünya Savaşı sonrasına kadar turizm kitleselleşmediği ve aristokrat kesime özgü olduğu için bugünkü oranda ekonomiye katkı sağlamıyordu. Kaldı ki Türkiye Cumhuriyeti için yapılan siyasal, eğitimsel ve endüstriyel yatırımlar daha acil, daha pragmatik, daha gerekli ve daha yararlıydı.

Basın, Enformasyon ve Turizm Bakanlığı 1957'de kuruldu. Bu bakanlık 1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, 1982'de Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1989'de da Turizm Bakanlığı adını aldı.

İlgi alanı sadece turizm olan bakanlık 1963 yılından beri varolduğundan, ancak bu tarihten bu yana turizm verileri mevcuttur. 1963'ten beri turist ve yatak sayısı ile turizm gelirlerinin sürekli bir artış gösterdiği ve 60'lı yıllardaki turizmin çok cılız olduğu görülmektedir.

| Yıl | Turizm Geliri (1000 US D.) | Turist Sayısı | Yatak Sayısı |
|---|---|---|---|
| 1963 | 7.659 | 198.841 | 10.226 |
| 1973 | 171.477 | 1.341.527 | 8.527 |
| 1983 | 411.088 | 1.625.099 | 659.34 |
| 1992 | 3.518.000 | 7.076.096 | 219.940 |
| 1997 | 7.500.000 (8 ayda) | ? | 524.000 |

Turizm Bakanlığının 1993'te yayımladığı istatistiklerden alınan (1997 yılına ilişkin olanı hariç) bu rakamlar Türkiye turizminin yalnız 60'lı yıllarda değil, 70'li yıllarda da çok durgun ve verimsiz bir sektör olduğunu göstermektedir. Türk turizm endüstrisinin önemi ancak 80'li yıllarda anlaşıldı ve turizm yatırımları yeni bir anlayışla teşvik edildi. Bu yıllarda turizm geliri, yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere hızla arttı. Bu çıkışın nedeni turizm yatırımlarına yapılan teşvikler ve getirilen kolaylıklardı. Örneğin devlete ait arsalar 49 yıllığına yatırımcılara kiralandı ve birçok vergi muafiyeti getirildi. Yabancı ülkelerden alınan kredilerin % 60'ına devlet kefil oldu. Yabancı yatırımcıların % 20 kadar yabancı personel çalıştırmasına olanak sağlandı; kazançlarını ülkelerine transfer etmeleri konusunda kolaylıklar getirildi. Bu teşvikler yatak sayısının 14 yılda 65.934'ten 524.000'e çıkmasını sağladı.

1970 yılına kadar Türkiye nüfusunun 2/3'ü tarımla uğraşırken bugün bu rakam % 50'nin altına düşmüş ve başta turizm olmak üzere diğer sektörlere kayma olmuştur (Bkz. Seeboth 1995: 37).

Türkiye turizmi 80'li yıllardan sonra büyük bir aşama göstermiş, bir patlama yaşamıştır. Ancak tüm dünyanın turizm merkezi durumundaki Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler ile diğer Avrupa ülkeleri arasındaki konumu pek içaçıcı değildir. Alman Stern dergisinin 19.06.1997 tarihli sayısının 64. ve 66.sayfalarında yayınlanan istatistiklerden

anlaşıldığına göre, dünya turizminde en ucuz mal ve hizmet Türkiye'de sunulmaktadır. Peki buna karşın neden Türkiye - aynı istatistiklere göre - İspanya, İtalya, Avusturya, Fransa ve Yunanistan'dan sonra, Almanların tercih listesinin 6. sırasında yeralmaktadır? Bu gerçek bize nicelikten önce niteliğin geldiğini gösteriyor. Demek ki sunulan turistik ürünün fiyatından önce nasıl olduğu önemlidir.: Rehberlik hizmetleri, organizasyon, pazarlama, beslenme, konaklama, animasyon, çevre, iletişim, ulaşım gibi mal ve hizmetlerin niteliği her zaman önceliklidir. Nitelikte süreklilik esastır. Zaten turist kendini harcamaya programlamıştır. Ama aynı zamanda yapacağı harcamanın karşılığında iyi mal ve hizmet görmek üzere koşullandırmıştır kendini. İçinde yaşadığı stresli ya da tekdüze şehir, iş, çevre ortamından kurtulup deşarj olmak, sıkıntılarını atmak için ne kadar harcadığından çok, harcamayı yaptığı mal ve hizmetin memnuniyet verici olup olmadığına bakar.

### 1.4. Kültür - Turizm Etkileşimi

Kültürün de çok çeşitli tanımlarının olduğunu görüyoruz. Kroeber-Riel'in (Bkz. Lieb 1997: 139) psikolojik yaklaşımına göre kültür, birçok bireyin davranış biçimlerinin uyuşması demektir. Lieb'e (s. 140) göreyse kültür, sembollerle edinilip aktarılan düşünce ve davranış biçimleri ile insanların maddi-manevi kazanımlarının tümü demektir. Kültür kavramının evrimine değinen Kula (1992: 15) daha somut, varoluşsal bir tanımı yeğliyor:

*"İnsanın doğadan bağımsızlaşmak, doğaya egemen olmak ve kendini geliştirmek, yenileştirmek için harcadığı bilinçli, amaçlı, seçici ve değerlendirici çabaların tümü kültürü oluşturur".*

Çok geniş bir bakış açısıyla kültür; insanların, varlıklarını özerkçe sürdürebilmek ve varlıksal sorunlarını çözebilmek için etken ya da edilgen biçimde etkileşim ve katkıda

bulundukları doğal, dilsel, dinsel, ulusal, eğitsel, ailesel, çevresel eylem, ürün ve değerlerin tümü olarak görülebilir.Buna göre kültür durağan değil, devingendir.

Toplumların kültür yapılarında zamanla az ya da çok bazı değişiklikler meydana gelmektedir. Bu değişikliklerin başnedeni, kişiler- ve toplumlararası ilişkilerdir. İnsanlar çok yabancısadıkları, ayrı kültür anlayışına sahip insanlara önyargısız yaklaşınca, başkasının başkalığının bir tehlike ve tehdit unsuru olmadığını, tam tersine kültürel bir zenginlik anlamına geldiğini görmektedir. İşte kültürlerin birbirine bu biçimde önyargısız yaklaşımı, bu kültürlerin taşıyıcılarında az çok değişimlere neden olmakta, uzun sürede bu değişimler o kültürlerin ortak malı olmaktadır.

Turizmi yalnız ekonomik bir araç olarak gören iktisatçı ve işletmeciler, kültürel boyutu her zaman ihmal etmişlerdir. Oysa turizm, yapısı gereği ağırlıklı olarak bir kültür bilimi niteliğindedir. Aslında oldukça dar kapsamlı olan turizm hizmetini sunmak için, bunun tam tersine birbirinden çok farklı alanların katkısıyla oluşan büyük bir organizasyon gereklidir. Böylece turizm hizmeti sınırları aşarak bilimlerarası, uluslararası ve kültürlerarası işbirliğinin bir ürünü durumuna gelmektedir. Turistik hizmetin alış-verişinde kullanılan para dışında, turizm dediğimiz yapının birçok ayağını kültürel boyut oluşturmaktadır.

Turizmin kültüre etkisini istatistiksel verilerle değerlendirmek olanaksızdır. Bu etki ancak uzun sürede bireylerin ya da toplumların eylem biçimlerinde görülebilir; kültürel etkileşim, bazı davranış biçimlerini alma, hoşgörü, karşı kültüre ilgi biçiminde görülebilir.

Turizmin kültüre etkisini kültürel uyum olarak görenler de vardır. Hamer (1979: 58) bu anlamda turizmin Guatemala'nın yerli halkı üzerinde yaptığı etkiyi incelemekte ve turizmin etkisiyle Guatemala yerlilerinde kültür yitimi biçiminde birçok

olumsuz değişiklik olduğuna işaret etmektedir. Ancak Hamer'in bu saptamalarını başka bir biçimde yorumlamak olanaklıdır. Bu saptama, turizmin bir kültürü herzaman olumsuz etkileyeceği biçiminde değil, Kula'nın da (1992: 30) belirttiği gibi *başka*ya ya da *yabancı*ya açılımın sınırsız olmasında ve kültürel etkileşimin dengesiz olmasında görülmelidir. Yoksa *"başka kültürlere açılım evrenselliğin ilk koşuludur" (a.g.y: 19)* ve kültürel gelişmenin en önemli kaynakları "öz" ve "yabancı"dır (a.g.y.: 30).

Turizmin bir kültürü değiştirmesi ve turistlerin kültürüne uydurması yerlilerin sayısıyla, değişime hazır oluşuyla ve turistin geliş amacıyla yakından ilişkili olsa gerektir.Örnek olarak Alanya'yı vermek istiyorum. Alanyalı kızlar, kadınlar, köylüler semt pazarına gelip kendi ürettikleri ya da satın aldıkları tarımsal ve sanatsal ürünleri pazarlamakta. Belki hiç okula gitmemiş ya da yalnız ilkokulu bitirmiş bir kişi bile satış yapabilecek, hatta bazen az da olsa şakalaşabilecek ölçüde Almanca konuşabilmekte. Oluşan bu diyalog turistik olmayan başka bir bölgede oluşamayabilirdi. İşte bu diyalogu Alanyalı ve turist için kültür yitimi ya da yozlaşması olarak değil, kültür alış-verişi, kültür zenginliği, hoşgörü ve anlayış göstergesi olarak değerlendirmek gerekir. Turist ve yerlilerin birbirlerinden bazı kültürel kazanımlar sağlamaları olumlu görülmesi gereken bir sonuçtur.

Hiç şüphesiz turizmin Türkiye'nin ekonomisine ve kültürel dokusuna çok büyük yararları vardır. Fakat eleştirilecek noktalar yok değildir. Şimdi bu noktalardan bazılarına değinmek istiyorum. Kültürel uyum ya da kültür etkileşiminde gezinin türü, turistlerin amacı, sayısı ve ekonomik durumunun önemli olduğunu belirtmiştik. Bireysel veya küçük gruplar biçiminde bir yere giden turistler gönüllü olarak, geçici de olsa görüp gezmek istedikleri yerin kültürüne ayak uydurmaya hazırdır. Ancak kitle turizmiyle karşı karşıya kalan Alanya, Bodrum, Marmaris, Kuşadası gibi yörelerde herşey turistlerin kültürüne uydurulmaktadır. Zaten burada turizm sezonunda

turistlerin (Almanların) sayısı, yerli halkın nüfusunu aştığı için halk herşeyi gönüllü olarak turiste göre düzenlemektedir. Özellikle Alanya, yazın bir Alman kentini andırmakta, yerli turistler adeta istenmeyen kişiler olmaktadır. Turistler açısından burada bir yanlışlık yapıldığı kanısındayım. Turistler bu yörelerde bir Alman kentinin taklidini değil, farklı bir çevreyi özgünlüğü bozulmadan görmekten daha memnun olur. Almanya'ya bir aylığına turist olarak giden bir Türk için, orada müzikli bir Türk restoranına gidip bağlama, davul, zurna dinlemek ve döner kebap yemek ne kadar abes ise, Almanlara Almanya'da yaşadıklarının aynısını ya da taklidini yaşatmaya çalışmak da abestir.

Turizmin insanları birbirine yaklaştıran işlevine bir örnek daha vermek istiyorum: Nasyonalist eğilimlerini sezdiğim bir Alman, Türkiye'ye geldikten ve tatil yaptıktan sonra görüşlerinde değişiklik olduğunu, Türklere karşı olan soğukluğunun yokolduğunu, artık Almanya'da anılarını tazelemek için sık sık Türk bakkallarından alış-veriş yaptığını; ancak yabancılarla ilişki kur(a)mamış, özellikle kırsal kesimdeki Almanların önyargılı olduğunu, yabancılardan çekindiğini ve onlardan hiç alış-veriş yapmadığını anlattı. Demek ki herhangi bir nedenle başka bir ülkeye giden bir kişi, o ülkenin insanlarıyla duygusal ya da düşünsel bir bağ oluşturabiliyor, o bağı kruyup geliştirmenin yolunu arayabiliyor. Geçici olan bir gezi, sürekli olan bir kültürel ilişkiye dönüşebiliyor. Ayrı farklı kültür ortamlarıyla tanışamamış kişiler genellikle önyargılı, çekingen, hoşgörüsüz ve dar çevrenli oluyor.

Hopfenbeck/Zimmer'e göre (Bkz. Seeboth 1995: 51) turizmin olumsuz yönleri ağır basmaktadır. Çünkü turizm sosyal ve ahlaksal değerleri değiştirebilmekte, bozabilmekte ve ticarileştirebilmektedir. Burada bu konuyla ilgili olarak aklımıza ilk gelen konu Uzakdoğu'dur ve kısmen de olsa bu görüş doğrudur. Burma, Tayland, Filipinler ve daha birçok Uzakdoğu ve Afrika ülkesinde seks turizminin çok yaygın

olduğunu, halkın ahlakını bozduğunu, kız ve erkek çocukların satılarak para karşılığında cinsel ilişkiye zorlandığını biliyoruz. Türkiye'de de bavul turizmi diye bilinen turizm hareketleri sonucu bazı bölgelerimizde ahlaksal bir çöküş yaşandığı, birçok ailenin yıkıldığı, çok tehlikeli cinsel hastalıklarda bir patlama yaşandığı da bir gerçek. Ancak turizmin bu olumsuz ve bireysel boyutunu genelleştirip kültürleri birbirine yaklaştıran, başkasının başkalığına saygı duyulmasını sağlayan; hoşgörü, dayanışma, esneklik edimlerini kazadıran yönünün önüne geçirmemek gerekir. Zaten bu olumsuzluklar turizmin çerçevesi dışında görülmesi gereken bireysel ve yasadışı davranışlardır ve turizm hareketi gerçekleşmeden de olabilir.

Turizmin getirdiği bir olumsuzluk olarak bir de şu görülebilir: Turistik bölgeler, turist gelecek diye, normal koşullarda göremeyecekleri ve birçok yöreden esirgenen sosyal ve ekonomik yatırımlara kavuşurken, turistik olmayan . yerler daha fazla ihmal edilmektedir. Turistik bölgelerde görev yapan kimi kamu personeli daha özenle seçilmekte, kişi kendini adeta başka bir ülkede hissetmektedir ki, buna hem olumlu hem de olumsuz gözle bakmak olanaklıdır. Bunun yanında malum terör örgütü sabotaj vb. eylemler gerçekleştirdiği ve yine gerçekleştirebileceği için bu turistik bölgelere gelen belli yöreden insanların potansiyel suçlu olarak görülmesi de turizmin kısmen doğurduğu bir olumsuzluktur.

Başka bir olumsuzluk, turistik mal ve hizmetlerin yabancı turistlerin alım gücüne göre saptanması ve yerli turistlerin bu yörelerde tatil yapma olanağının dolaylı olarak ellerinden alınmasıdır.

Turizm bacasız fabrika diye bütün yatırımları bu alana kaydırmak; en başta eğitim olmak üzere sağlık, ulaşım (demiryolu) ve sanayi yatırımlarını savsaklamak, Türkiye'nin diğer sosyal ve politik sorunlarına gereken önemi vermemek işin kolayına kaçmak olup kumar oynamaya benzer. Çünkü teröristlerin yaptıkları bir eylem bütün

turizm sezonunu öldürebilmektedir. Yapılan rezervasyonlar iptal edilmekte, Türkiye hakkında olumsuz propagandaya neden olmaktadır. Burada turizme hiç yatırım yapılmaması savunulmamaktadır. Ancak turizm yatırımlarının çok abartılarak ülke ekonomisinin kurtuluş yolu olarak görülmesinin yanlış olduğu vurgulanmaktadır.

Turizmi baltalayabilecek terörist hareketleri engellemek, ülkemize karşı olumsuz propaganda aracı yapılan Kürt (ya da Güneydoğu) sorununu çözmek ve insan hakları ihlallerine son vererek Türkiye imgesini düzeltmek; eğitim, sağlık, çevre gibi toplumun altyapı sorunlarına ciddiyetle elatmak, Türkiye'nin turizmine yapılacak en büyük yatırımdır. Çünkü turist, gideceği ülkeyi bir bütün olarak değerlendirir. İstanbul'a da, Bodrum'a da, Alanya'ya da gelse, sonuç olarak Türkiye'ye gelmektedir ve onun gelişinde sahip olduğu Alanya / Bodrum / İstanbul imgesi değil, Türkiye imgesi belirleyici olmaktadır.

Tatil yörelerimizin ölü birer turistik gecekondu bölgesine dönüşmemesi ve bacasız fabrikanın daha verimli tütmesi için, turist kaynağımız olan Avrupalıların sürekli olumsuz motifler olarak öne sürdükleri bu sorunları (Bkz. Mordey 1992; Zwischen... 1988) ivedik olarak çözmemiz zorunludur.

### 1.5. Turizm - Boşzaman - Kültür İlişkisi

Turizm ve kültür ilişkisi aslında gayet açıktır. Turizmin kendisi doğrudan doğruya kültürel bir eylemdir. Turizmi doğuran en önemli etmenlerden birisi olan boşzaman, en geniş anlamıyla kültürün gelişmesinin ürünüdür. Boşzamanın değerlendirilmesi için yapılan etkinliklerin çoğu kültürel eylemlerdir. Başka yerleri gezmek, görmek, tanımak, bilgi ve görgüsünü artırmak, dinlenmek, (örneğin kayak ve dağ) spor(u) yapmak, tedavi vb. amaçlarla kaplıcaya gitmek, yaylaya çıkmak; bir

kongreye, festivale ve fuara katılmak. Aslında saydığımız bu eylemlerin hepsi boşzamanı değerlendirmek için yapılan eylemler değildir. Kongre turizmi buna örnektir. Bir kongreye genellikle mesleksel nedenlerle katılırız. Ancak bir yandan çoğunlukla bir yer değişikliği, diğer yandan kongrenin yapıldığı çevrede doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak mal ve hizmet alış-verişi gerçekleştiği için bu tür bilimsel etkinlikler de turizm çerçevesinde değerlendirilir.

Şimdi turizm kapsamında yapılabilecek mesleklere bakarak turizm ve kültür ilişkisinin arka yüzünü görelim: Rehberlik, tur operatörlüğü, seyahat acentası işletmeciliği, otelcilik ve gastronomi alanında çok değişik görevler, pilotluk, hosteslik, havaalanlarındaki hemen hemen tüm işler, kaptanlık, fuar hostesliği, taşımacılık. Bu mesleklere bakınca hemen göze birşey çarpıyor: Yürütülebilmeleri için çok iyi bir yabancıdil bilgisi gereklidir ki; dil, bir kültürün en önemli taşıyıcısı, aktarıcısı ve göstergesidir. Dil ile kültürün gelişmişlik düzeyinin bir koşutluk gösterdikleri savlanabilir. Dil olmadan destanlarımız, masallarımız, şiirlerimiz, öykülerimiz zamanla kaybolur giderdi. Yabancıdil olmazsa başka dilleri konuşanlarla anlaşamaz, özgün kaynaklara ulaşamazdık. Düşünce, duygu ve hareket alanımız çok dar olurdu.

### 1.6. Turizm - Filoloji İlişkisi

Yukarıda sayılan mesleklerin birçoğu yabancıdilin çok iyi bilinmesini gerektirmekte. Kaldı ki en az iki yabancıdil bilmeyen bir kişinin turizm alanında çalışması zordur. Eğer çalışıyorsa, bu demektir ki sözkonusu iş dolaylı olarak aksamakta ve aksama nedeniyle doğan boşluk ya başka kişilerce doldurulmakta, ya da turistik hizmetin niteliğinde bir düşüş olmaktadır. Bu nitelik sorunu ise turizme olan istemi olumsuz etkileyebilmektedir.

Turizm sektöründe çalışmak için şüphesiz sadece yabancıdil bilmek yeterli değildir. Çünkü turizm hizmetinin gerçekleşmesinde birçok etmen birleşerek çokyönlü ve karmaşık bir ürün oluşturmaktadır. Böylece turizmin aslında disiplinlerarası bir bilim olduğu anlaşılmaktadır. Denebilir ki, uygulamalı ve disiplinlerarası hiçbir bilim dalında bu kadar çok bilimsel alan ortak bir payda oluşturup uyuşamaz. Örnekler verelim:

Hukuksal sorunlarla karşılaşmamak için turizm hukukunu az çok bilmek gerekir.

Organizasyon, personel yönetimi, finansman, pazarlama vb. için işletme bilgisine sahip olunması gerekir.

Gelir, gider ve maliyet hesaplaması, kambiyo işlemleri için ekonomi bilgisi olmazsa olmaz.

Turistik bir bölgeyi değişik yönleriyle tanıtabilmek için coğrafi, mitolojik, tarihsel ve arkeolojik bilgiler zorunludur.

En hızlı bir biçimde bilgi ve hizmet akışını sağlayabilmek için bilgisayar kullanımı turizm eğitiminde vazgeçilemeyecek konuma gelmiştir.

İnsanlararası ilişkilerde nasıl davranılacağını daha iyi öğrenmek için davranış bilimleri gereklidir.

Ve en önemli noktaya geldik: Yabancıdil eğitimi geniş anlamıyla filoloji kapsamında görülebileceği için, filoloji eğitimi (yabancıdil eğitimi) olmadan turizm eğitimi olamaz. Burada filoloji eğitimini dar anlamda dil tarihi, dilbilim, yazın tarihi, yazınsal yapıt incelemesi gibi klasik alanlardan oluşan bir bilim dalı olarak anlamamak gerekir. Bunların yanında ve hatta turizm bağlamında bunlardan daha önemlisi kültür tarihi, ülkebilgisi, seçme yazınsal metinler, karşılaştırmalı yazın, mesleksel alan çevirisi (yabancıdili belli bir alan bağlamında daha iyi kullanabilmek için), reklam dili, meslek

dili gibi. Özellikle meslek dili; bürodaki yabancıdil yazışmaları ve müşteriyle görüşmeler açısından son derece önemlidir. Zaten genel anlamdaki dinlediğini anlama, okuduğunu anlama, konuşma ve yazma becerileri yukarıda saydığımız alanları (dersleri) yürütebilmek ve böyle bir bölüme girebilmek için önkoşuldur. Bu koşulları yerine getirebilecek bir biçimde öğrencileri hazırlayabilmek için (Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik (Meslek) Yüksekokullarına) yabancıdil puanıyla öğrenci alınması ve bir yıl hazırlık sınıfı okutulması düşünülmelidir, düşünülmektedir. Yabancıdil hazırlık sınıfı uygulaması bazı bölümlerce yapılmaktadır. Ancak üniversite sınavının 1. aşamasında yabancıdil sorularına yerverilmediği için, önlisans programlarına yabancıdil puanıyla öğrenci alınması olanaksızdır. Lisans düzeyindeki okullardan sadece ikisi yabancıdil puanıyla öğrenci almaktadır.

Turizm eğitiminin bazı alanlarında (örneğin rehberlik eğitiminde) işletme, iktisat, istatistik eğitimi olmaması gerektiği gayet açıktır. Tur operatörlüğü, gastronomi ve otelcilik alanları için ise işletme ve iktisat bilgilerine gereksinim vardır. Ancak turizm eğitimi veren yüksekokulların çoğunda işletme ve iktisat derslerinin ağırlıklı olduğu ve bu okulların adeta bir İşletme ya da İktisat Fakültesi görünümü arzettiği gözlenmektedir. Yabancıdil eğitimine gereken önem verilmemektedir. Oysa turizm eğitiminde filoloji eğitimi olmazsa olmaz niteliğinde bir önkoşuldur. Türkiye bağlamında bu filoloji, germanistik olmalıdır. Neden sinoloji, hungaroloji, romanistik, anglistik değil de, özellikle germanistik? Bunun hem Almanya, hem de Türkiye açısından geçerli pragmatik gerekçelerini 5. bölümde ayrıntılı olarak açıklayacağız.

## 2. GERMANİSTİK - BİLİMSELLİK - İŞLEVSELLİK

Stammler'in belirttiği gibi, germanistik Almanya'da 1960'lı yılların sonlarına kadar "ulusal bir bilim dalı" idi ve Alman halkının tinsel yaşamının politik olmayan ve kesin bir amaç gütmeyen bilimi biçiminde algılanıyordu (Bkz. Förster/Neuland/Rupp 1989: 5).

Buna karşılık J. Kolbe'nin 1969 ve 1973 yıllarında yayınladığı "Ansichten einer künftigen Germanistik" ve "Neue Ansichten einer künftigen Germanistik" adlı yapıtlarda germanistiğin bir Almanlık bilimi olarak görülmemesi; toplumdilbilim, edimbilim, yazın eleştirisi, yazın eğitimi gibi alanlara da yönelmesi gerektiği dile getirilmektedir (a.g.y.: 9).

Değişen toplumsal ve ekonomik koşullar doğrultusunda, bilim alanlarının toplum yaşamında oynadığı rollerde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Kimi alanlar az çok işlevini yitirirken, kimi alanlar önem kazanmakta ve değişen istemlere yanıt verebilmek için değişik yöntemlere başvurmaktadır. Bakın Pierre Bertaux bunu doğrular nitelikte ne diyor:

*"Tatsaechlich hat im allgemeinen die Literatur heutzutage viel weniger zu sagen als früher. Früher war sie eine Instanz. Heute ist sie nicht mehr glaubwürdig. Literatur hat ausgespielt. Sie ist wie ein seicht gewordener Arm des Rheins...: da quaken nur noch die Frösche... Der lebendige Strom fliesst weiter, aber anderswo"* (Lützeler 1987: 680'de).

Yine bu doğrultuda, **Die Zeit** gazetesinin 28.03.1997 tarihli sayısında, Almanya'da germanistik eğitimini işlevsel duruma getirmek için kültür bilimlerine, yazınbilime, iletişim bilimlerine ve kadın sorunları araştırmalarına kayıldığı, ancak bunun da yeterli bir çözüm olmadığının anlaşıldığı belirtilmektedir. Gerçekten de

*"... waere es naiv zu meinen, das Überleben unserer Disziplin sei allein durch wissenschaftsimmanente Neuorientierungen und Innovationen zu sichern... So lehrt denn auch die historische Erfahrung, dass es Wissenschaften, die keine 'marktfaehigen Güter' produzieren und raschen 'materiellen' Nutzen verheissen, nicht nur schwer faellt, ihren Geltungsbereich plausibel zu machen, sondern vor allem diesen auch gegenüber den herrschenden Maechten Ökonomie und Politik durchsetzen zu können"* (Förster/Neuland/Rupp 1989: 12).

Bilimi yadsır gibi görünen, ancak aslında böyle olmayan bu görüşlerin üzerinde neden önemle duruyoruz? Üniversite öğreniminde, bilimselliğin yanında meslekselliğin yerinin olup olmadığı konusu Avrupa'da 70'li yılların başından beri tartışılmakta. Bu tartışma 80'li yılların ortalarından sonra Türkiye'de özellikle germanistlerin gündemine girdi ve son zamanlarda alevlendi. Örneğin 25-26.03.1997 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yabancıdiller Eğitimi Bölümünün Avusturya Kültür Merkezi işbirliğiyle düzenlediği toplantıda germanistik (Alman Dili Eğitimi / Alman Dili ve Edebiyatı) bölümlerinin dünü, bugünü, yarını tartışıldı ve bu bölümlerde - daha önceki görüşler doğrultusunda - bazı yenileştirmelerin gerektiği görüşü güçlendi. Germanistik bölümlerinin geleneksel işlevlerini sürdürmesinden, önerdiğim *radikal* değişikliklere kadar birçok görüş dile getirildi.

Ancak benim yaptığım öneri, yukarıda da altını çizdiğim gibi aşırı bulundu ve turizm, iktisat gibi alanlara kaymamız durumunda bilimsel kimliğimizi yitirebileceğimiz görüşü savunuldu. Oysa disiplinlerarasılığı kimlik yitimi olarak değil, bilimsel çevrenin (ufkun) genişletilmesi, daha geniş bir bakış açısının geçerli kılınması ve bilimin işlevselleştirilmesi olarak görmek durumundayız:

*"Die Kooperation mit Nachbardisziplinen ist nicht nur in der Lehre erforderlich und für die Studenten in höchstem Masse anregend. Auch wir selbst können nur lernen, wenn wir über den Zaun des blossen Fachstudiums hinausschauen"* Dirscherl 1995: 49).

Gösterilen tepkinin bir bölümü yanlış ya da eksik anlaşılmaktan kaynaklandı. Almanca öğretmenliğine atama yapılmaması nedeniyle bölümümüzün kapanmasından ve işsiz kalmaktan korktuğumuz, dolayısıyla gidecek ya da sığınacak bir yer aradığımız biçiminde çok yanlış bir anlaşılma oldu. Bu yüden *"Siz en iyisi Fen-Edebiyat Fakültesine gidin"* diye önerildi. Oysa bizim işsiz kalma ve sığınak bulma kaygımız yoktu. Önerilerimiz, günümüz koşulları düşünülerek hazırlanmıştı. Nitekim yapılan değişiklik önerisinde germanistik bölümlerinin kaldırılması öngörülmemektedir. Bir yandan

a) varolan bölümlerin bir kısmının yapısının değiştirilmesi,

b) bu bölümlere bağlı yeni birleşik anabilim dallarının açılması,

c) diğer yandan Turizm ve Otelcilik (Meslek) Yüksekokullarının bazı bölümlerinde (en azından yeni açılacak olanlarda) eğitim dilinin Almanca olması istenmektedir.

Öngörülen seçeneklerde öğrenciler Alman dili ve kültürüyle ilgili temel dersleri alacaktır. Ama bunun yanında meslek yaşamında gerekli dersler de verilecektir.

Bu noktada belki haklı olarak bazı kaygılar dile getirilmiştir. Örneğin mesleksellik uğruna bilimselliğin yokolacağı önesürülmüştür. İşte bu noktada bir ikilemle karşı karşıya kalıyoruz. Bilim amaç mıdır, yoksa amaca götüren araç mıdır? Başka bir değişle, bilim yalnızca bilim yapmış olmak için mi yapılmalıdır, yoksa topluma da yararlı olmalı mıdır?

Günlük yaşamın gereksinimlerinden ve ilgilerinden bağımsız olarak, bilimin 'kendisi için' varolduğu ve kendi değerini kendi içinde taşıdığı düşüncesi, Ströker'e göre (1987: 117) yeniçağın başlangıcına kadar süren klasik antik çağ düşüncesidir. Kuramsal olarak doğayı tanımak fazla bir önem taşımaz. Buna göre bilimin genel amacının doğaya egemen olmak ve onu değiştirmek olduğu söylenebilir.

Alman düşünürü Jaspers (1946: 18) Bacon ve Descartes'dan bu yana, bilimin amacının ve anlamının "yararlılık" ilkesiyle açıklanmaya çalışıldığına değinmekte ve bilimi insan yaşamının ve gereksinmelerinin hizmetinde görmemenin çok saçma olduğunu, bilimin kendi amacını ve değerini kendi içinde taşıyamayacağını vurgulamaktadır.

Bir yandan diyebiliriz ki, iyiye kullanılmayan bilgi yararsızdır, diğer yandan ise yararsız bilgi olamayacağını savunabiliriz. Bizce her iki görüş doğrudur. Ancak önemli olan şey, bir bilgiyi insanlığın çıkarı doğrultusunda kullanılabilecek duruma getirmektir.

Reeves'e göre (1987: 181) germanistik, klasik biçimiyle Alman kültürünü dilsel, düşünsel ve yazınsal açıdan bilimsel yöntemlerle araştırmakla yükümlüdür ve mesleksellik ya da yararcılık düşüncesi doğal olarak bu tanımla tümüyle örtüşmez. Ancak bu örtüşmezlik

*"... keine Verneinung des Bildungsideals eines Humboldt oder eines Goethe, sondern Wissenschaft im Dienste der Bildung, und Bildung im Dieste des Lebens"* (a.g.y.: 182).

Burada bilimselliği az ya da çok olumsuz yönde etkileyen bir ayrıma değinmek istiyorum. Almanya'daki germanistik ile Almanya dışındaki germanistiğin gerek amaç, gerekse yöntemleri açısından eşdeğer görülmesi yanlış olsa gerek. Çünkü Almanya'daki germanistik için, bu bilim dalını okuyanların kendi felsefesi, kendi

yazını, kısacası kendi kültürü sözkonusudur. Oysa Almanya dışındaki germanistik eğitiminde ayrı bir dil, ayrı bir felsefe, ayrı bir yazın, ayrı bir kültürle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu ayrımlılıklar, Almanya dışındaki ülkeler arasında da görülebilir. Örneğin Fransa, Türkiye veArabistan'daki germanistik eğitiminin genel durumu aynı değildir. Germanistik okuyan ya da okutan bir Fransızın dil sorunu büyük olasılıkla olmaz. Ayrıca belki yılda bir iki kere Almanya'ya giderek hem yabancıdilinin canlılığını korur, hem de germanistik alanındaki en son gelişmeleri yerinde inceler. Gerek öğrenci, gerekse öğretici kitlesinin çoğunlukla Almanya dönüşlü olması nedeniyle Türkiye için de dil konusu genellikle büyük bir sorun yaratmıyordu. Yine de dil sorunu bazen önplana çıkabiliyordu. Fakat son yıllarda Almanya'dan dönüş dalgası durakladığı ve ancak 80'li yıllarda dönüş yapmış olanlar germanistik bölümlerine geldikleri için dil sorunu birincil sorun olmaya başlamıştır. Almanya'ya işçi göndermeyen ve dolayısıyla Almanya dönüşlü öğrenci potansiyeli olmayan Arabistan için durum muhakkak ki daha başkadır ve germanistik eğitimi belki yalnız Almanca dil kursları niteliğindedir.

Disiplinlerarası çalışmaların çok gerekli ve yararlı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü disiplinlerarasılığı gerektiren birçok özel ve genel, bilimsel olan ya da olmayan koşullar olabilir. Örneğin bir bilim dalının, tekbaşına çözemediği bir sorunun çözümü için başka bir bilim dalını yardıma çağırması, onun içerik ve yöntemlerinden yararlanması bazı durumlarda zorunludur. Bizi yakından ilgilendirdiği için, uygulamalı dilbilimin değişik alanlarını gözümüzün öünde canlandırmamız yeterlidir.

Bilimde yararcılığı (meslek edindirmeye dönük olmayı) gerektiren ve bilimsel olmayan; özel, ancak dikkate alınması gerekli olan ayrı bir neden olarak şunu gösterebiliriz: Üniversite okumak, Türkiye koşullarında toplumun büyük kesimi için

lüks ve pahalı bir yatırımdır. Birçok anne-baba, çocuklarının okuyabilmesi için büyük zorluklara katlanmaktadır. Öğrencilerin çoğu, son derece kötü barınma ve beslenme koşulları altında üniversiteyi bitirebilmektedir. Durum böyleyken, üniversite diplomasına sahip olduktan sonra bir meslek beklentisine girmek, her kişinin en doğal hakkıdır. Yapılan önemli bir yatırımın sonucu 'işsizlik' olursa, bu yatırım sonucu iflas edilmiş demektir. Örneğin üniversiteyi bitirdikten sonra işsiz kaldığı için bunalıma giren ve ruhsal dengesini yitiren kişiler bilinmektedir.

Germanistik eğitiminin durumunu bu açıdan değerlendirdiğimizde, içinde bulunulan sorunların ananedeninin motivasyon eksikliği olduğunu; motivasyon eksikliğinin temelinde ise *'Okulu bitirdikten sonra ne olacağım?'* endişesinin yattığını görüyoruz. Öyleyse germanistik bir bilim dalı olarak öğrencilere sunulmalıdır; ancak bu bilim dalını okuyanlar mezuniyetten sonra *'birşey olma'* şansına sahip olmak için germanistik ile birlikte ikinci bir alan okuma fırsatına da sahip olmalıdır.

Demek ki germanistiğin kendi amacını kendi içinde taşıdığı; öğrencilere Alman dilini, kültürünü ve yazınını kavratarak düşünme ve sentez edimi kazandırabileceği düşüncesi uygulamada pek olanaklı ya da yeterli görülmemektedir. Fidan'ın (1986: 94), öğrenme kuramcısı Bruner'e dayandırdığı görüşlerine göre, öğrenme ile düşünme arasında sıkı bir bağ vardır; ancak öğrenme diye nitelendirilen her olayın düşünmeyi sağlaması ve geliştirmesi sözkonusu değildir. Öğrenmenin düşünmeyi sağlaması; yararlı olmasına, daha sonraki öğrenmelere ve karşılaşılan sorunların çözümüne katkıda bulunmasına bağlıdır. Buna göre germanistik eğitimi alan kişi, aldığı eğitimi mezuniyet sonrasında karşılaşılan sorunların çözümünde kullanamıyorsa ve somut bir yararını göremiyorsa, bu eğitimin ne sözkonusu mezunun düşünme edimine önemli bir katkısı olabilir, ne de sözkonusu mezun bilime katkıda bulunabilir.

Birleşik alan uygulaması yeni değildir ve yukarıda saydığımız nedenlerin yanında daha birçok bilimsel gerekçesi vardır. Değişik ülkelerden bununla ilgili örnekler vermek istiyorum. 60'lı yıllardan sonra Amerika'da tüm yabancıdillere karşı ilgi azaldığından; Almanca da bir bunalım geçirmiş, dolayısıyla disiplinlerarası çalışmalara yönelme olmuştur. Alman dili ve yazını dışında, öğrencilerin mesleksel yaşamlarında gereksinim duyacakları alanlara ilgi artmıştır. Bu yönelim, kuramsal olarak hazırlanmış olmayıp, piyasa koşullarının gerektirdiği değişikliklerden oluşmaktaydı. Lützler'e göre (1987: 679), disiplinlerarası işbirliği sonucu ortaya çıkan bu değişiklikler öğrencileri okullarına karşı isteklendirmiştir.

Yeni Zelanda'daki altı germanistik bölümünde yukarıdakine koşut bir yapılanmaya gidildiği anlaşılmaktadır (Bkz. Lopdell 1995: 133). Harnischfeger ise (1997: 66) Nijerya'daki germanistik eğitimini sorgulayarak, daha yantümce oluşturmayı beceremeyen öğrencilere kuramsal dilbilim ve Barok yazını öğretilmeye çalışıldığını, mezun olan en iyi öğrencilerin bile iş bulamadığını belirtmekte ve bu sorunun çözümü için yeni bir yapılanmaya gidilerek meslekselliğe dönük uygulamalara yerverilmesini istemektedir.

1997 yılının haziran ayında, bu konuyla ilgili olarak bilgisine başvurduğum Gerhard Neuner, dünyadaki birçok ülkede olduğu gibi Tayland'da da aynı sorunların yaşandığını, yapmayı tasarladığımız değişikliklerin benzerinin orada kısmen gerçekleştirildiğini ve olumlu sonuçlar alındığını belirtmiştir. Krumm da (1995: 745) geleneksel germanistik eğitiminin terkedilmesini öneriyor ve bu eğitimin disiplin merkezli değil, sorun çözmeye yönelik olması gerektiğini dile getiriyor. Zimmer (1997: 543) bu bağlamda G. Kore'deki sorunlardan sözediyor.

Reeves'e göre (1987: 185) geleneksel germanistik bölümleri meslekselliği tümüyle yadsıdıkları için, İngiltere'de terkedilen bölümler durumuna gelmiştir. Bunu

gören Surrey Üniversitesi Germanistik Bölümü, 'bilimsel' ve 'mesleksel' ilkeleri gözönünde bulundurarak, germanistik eğitimini dört temele oturttu:

1) Asıl germanistik alanı (yazın, dilbilim, ülkebilgisi)

2) 2. yabancıdil (Fransızca, Rusça, Norveççe vs.)

3) İngilizce başlayan, Almanca olarak devam eden hukuk, iktisat ya da siyasal bilgiler alanlarından bir tanesi)

4) Endüstri, bankacılık, ticaret, hukuk, medya aalnlarından birisinde altışar aylık iki uygulama)

Reeves, bu birleşim sonucu bölümlerinden mezun olanların % 90'ının iktisat ve turizm alanında çalıştıklarını ve Oxford ile Londra Üniversitelerinin mezunlarına bile tercih edlidiklerini belirtmektedir.

Münih Üniversitesinin yürüttüğü 'Öğrenci ve İş Piyasası' projesi, iş bulamayan germanistik, romanistik, anglistik vb. alanların mezunlarına iş dünyasının gereksinim duyduğu alanlarda mesleksel eğitim vererek onların iş edinmelerini kolaylaştırmıştır. Giessen, Mannheim ve Passau Üniversiteleri ise, mezuniyet sonrasında verilen mesleksel eğitimin daha bilimsel düzeyde bölüm programına entegre edilmesini benimsemiştir. Bunun sonucunda oluşan istem çokluğu, Numerus Clausus'un uygulanmasını gerektirmiştir (Bkz. Dirscherl 1995: 39). Dirscherl uyguladıkları yeni modeli "*international, interdisziplinaer, kulturraum-kompetent, wirtschaftsorientiert*" olarak nitelemektedir.

Mart 1997'de Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Bölümünde konuk profesör olarak bir süre bulunan Dr. Rolf Müller de yukarıda anılan sorunların Almanya'da uzun süredir yaşandığını ve bu sorunların aşılması için birçok üniversitede olduğu gibi Kassel Üniversinde de, piyasa koşulları doğrultusunda anglistik/romanistik + iktisadi ve idari bilimler gibi birleşimlere gidildiğini, bu birleşik

bölümlerin en çok yeğlenen bölümler olduğunu, bu birleşim sonucu bilimsellikten birşey yitirilmediğini belirtmiştir. Bu görüşmeden sonra Kassel Üniversitesinde yaptığımız incelemeler bunu doğrulamıştır. Almanya'daki birleşik bölümler konusuna ileriki bölümlerde daha ayrıntılı değineceğiz.

Dünyanın dört bir yanındaki bu yeni yönelimlerin nedeni de, Türkiye'de olduğu gibi,mezuniyet sonrası görülen istihdam sorunudur. Çünkü mezunların çoğu alanlarıyla hiç ilgisi olmayan, hatta üniversiter eğitim gerektirmeyen alanlarda çalışmaktadır. Bu gerçeğin neden olduğu isteksizlik sonucu, germanistik eğitimine başlayan Almanların ancak % 25'i mezun oluncaya kadar okumakta, % 75'i mezun olmadan kendi isteğiyle okulu bırakmaktadır (Die Zeit: 28.03.1997).

Önerimiz, germanistik + turizm başta olmak üzere birleşik bölümlerin kurulmasıdır. Yeni yapılanmaya göre Eğitim Fakülteleri Alman Dili Eğitimi Anabilim Dallarının böyle bir esneklik payına sahip olamayacakları anlaşılmıştır. Bundan dolayı önerilen yenilikler, ancak Fen-Edebiyat Fakültelerinin Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinde gerçekleştirilebilir kanısındayız.

Başka bir seçenek olarak sunulan, Turizm ve Otelcilik (Meslek) Yüksekokullarına kayılması önerisi Türkiye'nin turizm gerçeğinin gerektirdiği bir adım olmanın yanında, Almancanın Türkiye'deki devinim alanını genişletme amacına yöneliktir. Adıgeçen yüksekokullara kayılması durumunda Alman yazını ya da dilbilim doğal olarak biraz geriye itilecektir; uygulamalı dilbilim, mesleksel yabancıdil eğitimi, ülkebilgisi, uygarlık tarihi gibi alanlar öne çıkacaktır. Yüksekokuldaki bölüm (Turizm ve Otelcilik, Turist Rehberliği, Tur Operatörlüğü, Otel Yöneticiliği) doğrultusunda birbirinden ayrı programlar düzenlenecektir. İşte bu okullarda bilimsellik biraz daha geriye itilmiş, mesleksellik öne çıkarılmış olacaktır; bu da yüksekokulların öngörülen işlevine uygundur.

Yeni kurulan her bölümde olduğu gibi, özellikle yeni bir birleşim türü olduğu için bu öneriler uygun öğretim elemanı sorununu beraberinde getirecektir. Ancak bu, büyütülecek bir sorun değildir ve kısmen akademik personelin bu yönde yeni alanlara kayması, kısmen de sözkonusu yüksekokula, bir dersi okutmak üzere aynı bölüm mezunu öğretim elemanlarının atanmasıyla çözülebilir. Örneğin bir germanist olarak, Anadolu Uygarlıkları dersini verebilecek biçimde kendimi yönlendirebileceğim gibi, Türkiye Coğrafyası dersini vermesi için, Coğrafya Bölümü mezunu bir kişi de çalıştırılabilir.

Germanistik ile turizm ve otelcilik eğitimindeki sorunların kısmen de olsa aşılabilmesinin önkoşulu, mevcut yapıların değiştirilerek bu önerilerin dikkate alınması ya da alternatif çözümlerin ortaya konmasıdır.

## 3. ALMANYA'DA TURİZM EĞİTİMİ

Almanya'da lisans, yüksek lisans ya da geliştirme programı (Aufbaustudiengang) olarak turizm eğitimi veren yüksekokul ve fakülte bölümlerinin Türkiye'ye oranla daha az olduğunu görmekteyiz. Almanya'da önlisans düzeyinde turizm eğitimi bulunmamaktadır. Bizde önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde toplam 160 program mevcutken, Almanya'da sadece 22 program vardır ve bu programların çoğu yalnız turizm bölümü değildir. Turizm; coğrafya, eğitim bilimleri gibi bölümlerle birlikte ikinci anaalan ya da yanalan olarak okunmaktadır. Bunun değişik nedenleri vardır. Birincisi, Almanların okul açarken daha pragmatik davrandıkları bir gerçektir. Bir okulun gerek fiziksel, gerekse ekonomik ve akademik altyapısı hazırlanmadan açılması sözkonusu olmaz. Bizde ise sayılan bu altyapı koşullarının hiçbirisi yerine getirilmeden, politik bir yatırım olarak ya da lise mezunu gençleri sokakta bırakmamak gibi gerekçelerle okul açılır genellikle. Üniversitelerin, üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokulların büyük bölümü bu düşünceyle kurulmuştur. Oysa özellikle turizm eğitimi veren okulların ya da bölümlerin açılmasında çok daha duyarlı davranılmalıdır. Örnek olarak bir ilçede bir kaplıca olması oraya turizm bölümü açılması için yeterli bir gerekçe değildir. Kadrolu kadrosuz hiçbir öğretim üyesi olmadan açılacak böyle bir bölümün vereceği eğitimin düzeyi Turizm Meslek Liselerininkinden, hatta ciddi turizm derneklerinin düzenlediği kurslardan da düşük olur. Açılan birçok gecekondu yüksekokul ve fakültede öğrencilere mesleksel ya da bilimsel bir nitelik kazandırılamamakta, ancak ve ancak zaman kaybettirilmektedir. Mezuniyetten sonra ise öğrenciler ya tekrar bir lisans programına girmekte, ya da piyasanın doymuşluğu (iş olanaklarının azlığı), yetersiz formasyonları ve benzer niteliklere sahip aşırı sayıda mezun olması nedeniyle diplomalı boşgezer olmaktadırlar. Üniversite mezunu olarak boş gezmek ya da üniversite eğitimi gerektirmeyen (araba yıkayıcısı, şoför, çaycı, büro

sekreteri gibi) basit işlerde çalışmak, gerek üniversite mezunu kişiye, gerekse ailesine ekonomik ve psikolojik sorunlar yaratmaktadır.

Sanayi ve teknolojideki ilerlemelere koşut olarak toplumsal yapıların ve ilişkilerin değiştiğini söylemiştik. Böylece boşzaman kavramı ortaya çıkmış, kişiler dar çerçevedeki mesleksel yaşamlarının dışında kalan bu zamanın bir bölümünü değişik etkinliklerle değerlendirmek istemişlerdir. Bu yüzden turizmi sadece geleneksel anlamda gezmekten ibaret görmemek gerektiğine de değinmiştik. Bu anlamda turizm, kişilerin rutin işleri dışında kalan zamanlarının bir bölümünü dinlenmek, eğlenmek, bilgi ve görgüsünü artırmak, sağlığına kavuşmak ya da sağlığını korumak üzere kullanmaları eylemi olarak görülebilir. Bu doğrultuda Fromme/Kahlen Almanya'nın üniversite ve yüksekokullarındaki Boşzaman Eğitimi programlarını beşe ayırmaktadır. Ayraç içindeki yüzdeler, Almanya'da Boşzaman Eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının bütün içindeki oranını göstermektedir (Bkz. Fromme/Kahlen 1990: 35):

### 3.1. Genel Boşzaman Eğitimi (%24.5)

Üniversiteler: Duisburg, Bielefeld, Lüneburg, Göttingen, Hamburg, Marburg.

Eğitim, Teknik, İktisat ve Meslek Yüksekokulları: Aachen, Bremen, Vechta, Düsseldorf, Fulda, Hildesheim/Holzminden, Kiel (İktisat YO), Kiel (Eğitim YO).

Bu gruptaki bölümlerin adları genellikle Uygulamalı Kültür Bilimleri, Boşzaman Eğitimi, Sosyal Eğitim, Kültür Sosyolojisi, Kültür İşleri, Boşzaman Danışmanlığı, Gençlik ve Yetişkinler Eğitimi biçiminde değişse de, içerikleri birbirine çok benzemekte olup, dolaylı olarak turizmle ilgileri vardır.

### 3.2. Dar Anlamda Turizme (Gezmeye) Yönelik Boşzaman Eğitimi (%22.6)

Üniversiteler: Bayreut, Berlin (Özgür Üniv.), Eichstaett, Lüneburg, München, Paderborn, Trier, Dresden, Bielefeld, Münster, Frankfurt, Greifswald.

İktisat ve Teknik Yüksekokulları: Heilbronn, Kempten, München, Harz-Wenigerode, Zittau-Görlitz, Dortmund, Schleswig-Holstein, Gelsenkirchen/Bochot, Leipzig, Ravensburg, Rheinland Pfalz (Worms), Wilhelmshaven, Westküste-Heide.

Bu yükseköğretim kurumlarındaki bölüm adları: Ekonomi Coğrafyası ve Bölgesel Planlama, Turizm, Boşzaman ve Turizm, Turizm İşletmeciliği (ve Otel Yöneticiliği), Eğitim Bilimleri, Turizm Ekonomisi, Coğrafya ve Jeoloji Bilimleri.

### 3.3. Sağlık ve Spora Yönelik Boşzaman Eğitimi (%11.3)

Üniversiteler: Berlin (Özgür Üniv.), Frankfurt, Karlsruhe, Oldenburg.

Meslek, Eğitim ve Spor Yüksekokuları: Freiburg, Freiburg (ayrı ikinci bölüm), Köln.

Bu gruba dahil okullardaki bölüm adları şöyle olabilmektedir: Eğitim Bilimleri, Spor Bilimleri, Spor Eğitimi ve Boşzaman Sporları, Sağlık Eğitimi, Spor Sosyolojisi ve Spor Eğitimi.

### 3.4. Sanat ve Kültüre Yönelik Boşzaman Eğitimi (%20.8)

Üniversiteler: Bremen, Frankfurt, Marburg, Tübingen.

Sanat ve Meslek Yüksekokulları: Alanus, Berlin, Braunschweig, Essen, Hamburg, Hamburg (ikinci bir bölüm), Hildesheim, Ludwigshafen.

Bu kurumlara bağlı bazı bölüm adları: Uygulamalı Kültür Bilimleri (Germanistik Bölümüne bağlı), Toplum Bilimleri ve Felsefe, Sosyal Eğitim, Kültür

Eğitimi, Kültür Yöneticiliği, Kültür ve Eğitim Yöneticiliği, Dil ve Kültür Bilimleri, Genel Etnoloji, Genel Antropoloji.

### 3.5. Sosyal İşlere Yönelik Boşzaman Eğitimi (% 20.8)

Üniversiteler: Kassel, Siegen.

Meslek Yüksekokulları: München/Benediktbeuern, Berlin, Rheinland-Westfalen-Lippe, Darmstadt, Freiburg, Hannover, Nordrhein-Westfalen (Aachen, Köln, Münster ve Paderborn'da bölümleri var), Nordostniedersachsen.

Bu gruptaki okulların çoğu kiliselere bağlı özel yüksekokullardır. Bu okullara bağlı bazı bölümlerin adları şöyledir: Okuldışı Eğitim ve Sosyal İşler, Medya Eğitimi, Estetik ve İletişim, Sosyal Eğitim, Eğitim Bilimleri, Boşzaman Eğitimi.

Bu bilgiler 1996 yılına kadarki durumu yansıtmaktadır. Almanya'da turizm eğitimi veren birkaç yeni bölüm açılıdığına ilişkin sözlü bilgiler edinilmiştir. Ancak elde kesin kaynak olmadığından, sözkonusu bölümlerden burada sözedilmemiştir (Geniş bilgi için bkz. Fromme/Kahlen 1990; Westerwelle/Westerwelle 1995; TID 1997).

Haedrich vd. (1990: 28) ağırlıklı ya da dolaylı (yanalan) olarak turizm eğitimi veren yukarıdaki okulları işletme ve/ya da iktisat ağırlıklı olup olmamaları açısından sınıflandırıyor:

#### 3.5.1. İşletme ve/ya da İktisat Ağırlıklı Bölümler

Heilbronn, Kempten, Worms, München, Westküste-Heide vs. Bu okullarda, Türkiye'de olduğu gibi turizm eğitimi işletme ve iktisat eğitiminin içine entegre edilmiştir. "Vordiplom" ya da "Grundstudium" (önlisans) denen ilk dört dönemde genellikle işletme, iktisat, istatistik, matematik gibi temel dersler verilir. Turizme daha

yakın dersler "Hauptstudium" denen ikinci dört dönemde verilir. Bu bölümlerde genellikle iki dönemlik uygulama zorunludur. Türkiye'de turizm eğitimi veren okullarda olduğu gibi bu okullarda da işletme ve iktisadi bilimlere ağırlık verildiği için, mezunların genellikle turizm alanında iş bulmakta zorlandıkları ve başka alanlarda çalıştıkları bildirilmektedir (Haedrich vd. 1990: 30).

### 3.5.2. İşletme ve/ya da İktisat Ağırlıklı Olmayan Bölümler

Bazı üniversite ve yüksekokulların Coğrafya, Eğitim Bilimleri, Boşzaman Eğitimi gibi bölümlerinde ikinci alan olarak turizm eğitimi almak olanaklıdır. Coğrafya ile birlikte sunulan turizm eğitiminde turizmin ekonomik, ekolojik ve sosyal yönleri ele alınırken, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Bölümlerinde dinlenme ve tatil yerlerinde boşzamanı değerlendirmeye yönelik konulara ağırlık verilmektedir. Şu anda Aachen, Eichstaett, Paderborn, München, Bayreut, Dresden, Lüneburg, Bielefeld ve Trier gibi üniversitelerde işletme ve iktisat ağırlıklı olmayan turizm eğitiminin tercih edildiği gözlenmektedir. Meslek Yüksekokullarında ise bunun tersi bir durum hakimdir. Heilbronn Meslek Yüksekokulu Turizm İşletmeciliği Bölümünde görüştüğümüz filoloji kökenli öğretim üyeleri, bu katı geleneğin kırılmasına ve ülkebilgisi, coğrafya, arkeoloji, tarih gibi kültür derslerinin programa alınmasına çalışıdığını; ancak çoğunlukta olan iktisatçı, işletmeci, matematikçi, bilgisayarcı, istatistikçi gibi öğretim üyelerinin bu yönde adım atılmasını engelledıklerini belirtmişlerdir.

Bu gruptaki bölümlere örnek olarak gösterilen Bielefeld Üniversitesi Kültür Bilimleri Bölümüne bağlı olarak faaliyet gösteren Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı vardır. Bu anabilim dalında işletme, pazarlama, sosyal coğrafya, ekoloji ile beden ve oyun eğitimi okutulmaktadır. Sekiz dönem süren ve master derecesiyle bitirilen bu dalın amacı, bütün turistik alanlarda çalışabilecek elemanlar yetiştirmektir.

Bu grupta yeralan okulların programları turizm eğitimi açısından daha gerçekçi olup Türkiye'deki okullar için bizim tasarladığımız programla benzeşmektedir.

### 3.5.3. Sertifikalı Lisansüstü Turizm Eğitimi

Bu bölümlere herhangi bir yükseköğrenim kurumundan mezun kişiler kabul edilmektedir. Süresi iki dönemdir ve mezuniyetten sonra master ya da doktor ünvanı verilmez. Burada verilen eğitimin amacı, meslek bulmakta güçlük çeken üniversite mezunlarına iş piyasasının istemi doğrultusunda edimler kazandırıp iş bulmalarını kolaylaştırmaktır. Adı "Europaen Tourism Managament" olan bu bölüm Avrupa'da yalnız dört yerde vardır. Bu yerlerden birisi Heilbronn'dur.

Haedrich vd. göre (1990: 35) turizm eğitimi veren/verecek bölümler,

a) Müfredat programının hazırlanması aşamasında iş piyasasının görüşüne başvurmalı, b) Belirli bir deneme aşamasından sonra açılması kesinleştirilmeli,

c) Disiplinlerarası olmalı,

ç) Uygulamaya çok ağırlık vermelidir.

Bu gruptaki okulların bazılarında öğrenim süresinin en az yarısı uygulamaya ayrılmaktadır. Buna örnek olarak, lisans düzeyinde eğitim veren Ravensburg Meslek Akademisi verilebilir.

Almanca konuşulan Avusturya ve İsviçre'de turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumları oldukça azdır. Ayrıca bu okullardaki (örn. Salzburg, Viyana, Lozan ve Neuschatel Üniversitelerindeki) eğitimin bütünüyle işletme ve iktisat ağırlıklı olduğu ve uygulamaya çok az yerverildiği anlaşılmaktadır (Bkz. Hepner 1983: 128; Westerwelle/Westerwelle 1995: 487). Turizm eğitimi veren İngiliz yüksekokullarında da durum aynıdır (Bkz. Klebes 1986: 74). Eskiden beri Avrupa'da hakim olan

kuramsal soyut eğitim geleneğinin, uygulama ve mesleksel ağırlıklı olması gereken turizm eğitiminde de sürdüğü görülmektedir.

Kökleri 12. yüzyılın sonlarına dayanan üniversitelerin tarihine gözattığımızda (Bkz. Grundmann 1957: 37-39), dünyanın ilk üniversiteleri olan Paris, Oxford, Bologna Cambridge Üniversitelerinin ortaya çıkışında başlıca iki etmenin rol oynadığını görüyoruz: Birincisi bilme arzusudur ki, burada *bilme*nin gene de bir işlevi vardır ve yüksek prestijle birlikte üsttabakaya bağlılığı sağlamaktadır. İkincisi ise, meslek edinme ve yürütme olanağı vermesidir.

Buna ilişkin güncel örnekleri daha da çoğaltmak olanaklı. Bilindiği üzere sosyal bilimlerdeki kriz Türkiye'de 80'li yıllarda başladı. Oysa bu kriz Almanya'da keza öğretmen atamalarının yavaşlatılmasıyla 70'li yıllarda başlamıştı. Dolayısıyla daha o yıllarda meslek edindirmeye yönelik lisans (Diplom-Studiengang), yüksek lisans (Magister-Studiengang) ve sertifikalı ek yüksek öğrenim (Zusatz-, Ergaenzungs-, Aufbau- und Kontakt-Studiengaenge) programları açılmıştır. Büyük çoğunluğu üniversitelerce; bir bölümü de lisans diploması veren yüksekokullarca açılan, uygulamaya ve meslekselliğe ağırlık veren bu bölümlerin sayısı bugün 200'ün üzerindedir (Bkz. Blamberger vd. 1993: 122). Bu bölümlerin çoğu doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak filolojiyle ilgilidir. Genellikle filoloji alanında meslekselliğe yönelme olmasının nedeni, bu bölümlerin geleneksel iş alanının öğretmenlik olmasıdır. Mesleksel açıdan öğretmenlik çok dar bir devinim alanına sahip olduğu için, sosyal bilimlerdeki kriz en çok öğretmenliği ve ona kaynaklık eden bölümleri (burada: filolojileri) olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla bütün Avrupa'da bu sorunun çözümüyle en çok ilgilenen, dar bir alana sıkışmış gelenekçi bilim anlayışının kalıplarını kırmaya çalışan ve pragmatik bir çıkış noktasından hareketle işlevselliği savunanlar yine filologlar (yabancıdilciler) olmuştur.

Bu bağlamda işlevselliğe, bir başka değişle meslekselliğe yönelik üniversiter eğitim veren 200'ün üzerindeki bölümden bazılarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermek yerinde olacaktır:

1) Bamberg Üniversitesi Germanistik Bölümü (Gazetecilik, Yabancıdil Olarak Almanca ya da Yazın Eğitimi ağırlıklı).

Amacı: Öğretmenlik dışında bir mesleğe hazırlama.

Öngörülen iş alanları: Yayınevlerinde lektörlük, yazın üretimi ve yayımı, çeşitli medya dalları, yabancılar için Almanca öğretmenliği.

2) Bamberg Üniversitesi Romanistik Bölümü.

Amacı: Fransızca, İtalyanca ya da İspanyolca konuşulan ülkeler hakkında geniş bilgi gerektiren mesleklere hazırlama (Adıgeçen diller, eğitim - öğretimin temelini oluşturmaktadır).

Öngörülen iş alanları: Yayınevleri, basın, yetişkinler eğitimi, kültür, işletme, ekonomi, politika.

3) Bayreut Üniversitesi Mesleksel Yazınbilim Bölümü.

Amacı: Öğrencileri olanaklı meslek alanlarına yönlendirmek; bu mesleklerle ilk bağları kurmak.

Öngörülen iş alanları: Yayınevleri, gazete ve dergilerin yazın ve sanat sayfaları, tiyatro, sinema, televizyon, yazınsal çeviri, kültür işleri (fuarcılık, kongrecilik, halkla ilişkiler).

4) Berlin Humbodt Üniversitesi Kültür Bilimleri Bölümü.

Amacı: Sosyal alanlar için uygulamalı eğitim; özel ve kamusal danışmanlık; proje geliştirme yeteneği kazandırma; kültür işleri.

Öngörülen iş alanları: Turizm, kültür işleri, sosyal işler, boşzaman ve sanat eğitimi, siyasi danışmanlık, planlama, medya, yetişkinler eğitimi.

5) Özgür Berlin Üniversitesi Doğu Avrupa Araştırmaları Bölümü.

Amacı: İş piyasasının gereksinimleri doğrultusunda disiplinlerarası eğitim; birisi Rusça olmak üzere iki Doğu Avrupa dilini öğretmek. Doğu Avrupa ile ilgili yazınsal, ülkebilgisel ve diğer kültürel bilgileri aktarmak.

Öngörülen iş alanları: Birleştirilen alanlara göre değişmektedir. Bazıları şunlardır: medya, yayınevleri, kütüphanecilik, kamu işleri, Batı-Doğu ilişkileri...

6) Bremen Üniversitesi Kültür Bilimleri Bölümü.

Amacı: Alanlarüstü ve disiplinlerarası eğitim vermek.

Öngörülen iş alanları: Amaç doğrultusunda akla gelebilecek bütün kültür işleri, sosyal işler (medya, tiyatro, müzeler, yazınsal üretim vs.).

7) Chemnitz Teknik Üniversitesi

İşletme Ağırlıklı Germanistik Bölümü

İşletme Ağırlıklı Anglistik Bölümü

İşletme Ağırlıklı Romanistik Bölümü

Amaçları: İşletme meslek bilgisine sahip filologlar yetiştirmek.

Öngörülen iş alanları: İşletme yönetimi, işletmelerde meslekiçi eğitim, uluslar- ve kültürlerarası ekonomik ve sosyal ilişkiler.

8) Düsseldorf Üniversitesi

Doğu Asya Araştırmaları - Çağdaş Çin Bölümü

Doğu Asya Araştırmaları - Çağdaş Japonya Bölümü

Amaçları: İlgili ülkenin dil ve kültürünü, ayrıca diğer ülkesel bilgileri aktararak bu ülkelerle ilgili iş bulma şansını artırmak.

Öngörülen iş alanları: Adıgeçen ülkelerdeki Alman şirketleri, Almanya ile bu ülkeler arasındaki ilişki alanları.

9) Essen Üniversitesi Komparatistik Bölümü.

Amacı: Alman ve diğer Avrupa yazınları (özellikle Fransa, İngiltere, İtalya); yazın kuramı, estetiği, tarihi; medya kuramıyla ilgili bilgiler ve uygulamalar.

Öngörülen iş alanları: Bölgelerüstü ve uluslararası medya (radyo, televizyon, gazete, dergi, yayınevi); tiyatro, müze, reklamcılık, kamuoyu araştırmaları, dil enstitüleri, işletmelerin kültür ve halkla ilişkiler bölümleri.

Bu üniversiteye bağlı olan Yazın Eğitimi ve Medya Uygulamaları Bölümü, amacını daha açık bir biçimde belirlemiş olup medyanın bütün kültürel alanları için kuramsal ve uygulamalı eğitim verildiği belirtilmektedir. Okutulan dersler de bu doğrultudadır: Yazma ve teknikleri, gazete metinleri, radyo metinleri, televizyon senaryoları, gazetecilik teknikleri, yazınsal çeviri, medya kuramı ve tarihi vb.

10) Giessen Üniversitesi Anglistik Bölümü / Romanistik Bölümü

Amaçları: Bölümlerin filolojik karakterini korumak koşuluyla, mezunların iş piyasasındaki şanslarını artırmak için ekonomi, işletme, coğrafya, tarım ekonomisi,

mineraloji gibi alanlarla birleştirme (Kombination) yaparak geniş bir nitelik yelpazesi sunmak.

Öngörülen iş alanları: En geniş anlamda kültürel işler; işletme, ekonomi, sanayi.

11) Kassel Üniversitesi Mesleksel Romanistik Bölümü / Mesleksel Anglistik Bölümü.

Amaçları: Çağdaş yabancıdillerde, iktisat ve işletme alanlarında gerekli bilimsel ve mesleksel nitelikleri kazandırmak.

Öngörülen iş alanları: Uluslararası bağlantıları olan firmalar.

12) Köln Üniversitesi Çağdaş Çin Araştırmaları Bölümü.

Amacı: Çin dili, kültürü, ekonomisi ve hukuku olmak üzere bölgeyle ilgili bilgiler kazandırmak.

Öngörülen iş alanları: Almanya ile ilişkileri olan bölge şirketleri.

13) Mannheim Üniversitesi

Anglistik ve İktisat Bölümü.

Romanistik ve İktisat Bölümü.

Slavistik ve İktisat Bölümü.

Amaçları: Gittikçe artan uluslararası, kültürel, politik ve iktisadi ilişkilerde görev üstlenmeyi sağlayıcı dilsel, ülkebilgisel ve iletişimsel edimler kazandırmak.

Öngörülen iş alanları: Turizm, sanayi, ticaret, bankalar, kültür yöneticiliği, özel dil okulları, kültür enstitüleri, halk eğitim merkezleri, dernekler, Avrupa Topluluğu, basın, yayınevleri...

14) Marburg Üniversitesi Yeni Alman Yazını ve Medya Bölümü

Amacı: Yeni Alman yazını tarihi, iletişimbilim, yazınsal metin incelemeleri, fotoğrafçılık, film, radyo, televizyon ... konusunda kuramsal ve uygulamalı bilgi ve edimler kazandırmak.

Öngörülen iş alanları: Yayınevleri, basın, şirketlerin kültür ve danışma bölümleri, Goethe Enstitüleri, halk eğitim merkezleri, alansal araştırma.

15) Münih Üniversitesi Kitap Bilimleri Bölümü

Amacı: Öğretmenlik dışında meslekler oluşturma ve edindirme.

Öngörülen iş alanları: Kitapçılıkla ilgili işler, yazınla ilgili diğer kuruluşlar.

16) Tübingen Üniversitesi Medya Bilimi ve Araştırmaları Bölümü (Germanistik Bölümüne bağlı).

Amacı: Okul bitiminden sonra iş bulmayı kolaylaştırmak için farklı alanlarda edimler kazandırmak.

Öngörülen iş alanları: Basın metni oluşturma, radyo, televizyon ve video ürünleri hazırlama, teknik iletişim, bilgiişlem, kültür işleri.

Bu birleşik yetiştirme ve geliştirme programlarının yanında, 22 üniversite işveren ve iş piyasasıyla bağlantı kurmuş, istemler doğrultusunda üniversiteyi bitirenlere ek yetenek ve bilgiler kazandırıp işbulma şansını artırmak amacıyla 31 proje geliştirmiştir. Bu projeler çerçevesinde katılımcılara sunulan konulardan bazıları şunlardır: İşletme, iktisat, bilgisayar, iş hukuku, pazarlama, yönetim, yazılı ve sözlü iletişim, meleksel yabancıdil ve kullanımı, başvuru örneklemesi, personel işleri, medya

bilgileri, yayıncılık, müzecilik, kendini tanıtma, konuşma sanatı, telekomünikasyon, çalışma psikolojisi, işletme psikolojisi, organizasyon psikolojisi, kamuoyu araştırmaları, problem çözme...

Meslekselliğe dönük bütün bu çalışmalara ek olarak vakıf, dernek, şirket, enstitü, halk eğitim merkezleri, akademi gibi üniversitedışı 29 örgüt, son yılların moda sözcüğü "Kulturmanagement" ya da benzeri bir ad altında kişileri mesleğe hazırlayan kurslar, projeler ve uygulama olanakları sunmaktadır.

### 3.6. Meslekselliğe Dönük Bölümlerin Ortak Yanları

Sosyalbilimcileri serbest iş piyasasında da söz sahibi yapıp hareket alanlarını genişletme amacı güden bütün bölümlerin (lisans, yüksek lisans vb. programların) birçok ortak yanının olduğunu görmekteyiz. Bunları sıralayalım:

1) Bir kere hiçbir program tekbaşına okunmamaktadır. Her anaalan ikinci bir anaalanla ya da iki yanalanla birlikte yürütülmek zorundadır. Bu alanların seçiminde öğrenciler son derece serbesttir. Örnek olarak germanistik okuyan bir kişi ikinci alan olarak matematik okuyabilmektedir. Bu serbestlik öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda seçim yapabilmesine ya da piyasadaki iş koşullarını izleyerek ona göre kendini yetiştirmesine olanak vermektedir.

Türkiye'de ne yazık ki buna benzer bir uygulama yoktur. Programlarda yeralan Atatürk İlkeleri ve İnkilap Tarihi, Türk Dili, Eğitim Sosyolojisi gibi dersleri ikinci bir alan olarak görmek zordur. Çünkü bu dersler hem okutuldukları süre açısından yetersizdir, hem de alandışı (!) oldukları yaklaşımıyla bir dolgu maddesi gibi görülmekte; ne öğrenciler, ne de öğreticiler tarafından ciddiye alınmaktadır. "1 anaalan + 1 anaalan" ya da "1 anaalan + 2 yanalan" uygulamasının Türkiye'de mutlaka başlatılması ve öğrenci ve öğreticilerce ciddiyetle uygulanması gerekmektedir.

2) Bu bölümlerin çoğu 80'li yılların sonunda ya da 90'lı yıllarda kurulmuştur. Bunun nedeni, bu yıllarda sosyal bilimlerdeki krizin doruk noktasına ulaşmasıdır.

3) Anılan 200'ün üzerindeki bölümün hemen hemen tümünde belli bir süre uygulama yapma zorunluluğu vardır. Çünkü kuramsal bilgi, eyleme geçirilmediği sürece yararsız ölü bilgidir. Bilmekten de önemlisi, bildiğini kullanabilmektir. Avrupa, ancak bu krizin ağırlaşmasından sonra uygulamanın önemini kavramıştır. Oysa Amerika herzaman uygulamayı kuramın önünde tutmuştur (Kaspar 1993: 17). Zaten Olalı'nın da (1984: 92) belirttiği gibi Avrupa ile Amerika'nın yaklaşımları zıttır. Avrupa prensip olarak klasik ve mesleksel eğitimde yaşamın gereksinimleri ile zor bağdaşabilen soyut yaklaşımı yeğler. ABD'de ise eğitimin her türünde ve her aşamasında kuramdan çok eğitimin sağlayacağı yararlara, yani uygulamadaki işlevine bakılır. Bizim şu andaki eğitim sistemimiz ne ABD ne de Avrupa eğitimiyle benzeşmektedir. Bizim sistemimiz genelde uygulamaya yabancı, kuramsal boyutu da yarım yamalak olan kendine özgü bir sistemdir. Bu konunun dışına taşacağı için, bunun nedenlerine burada değinmiyoruz.

4) Bu bölümlerde "ayrıntılı bilgi"nin önemini yitirdiğini görmekteyiz. Çünkü ayrıntılar, Blamberger vd. göre (1993: 94) çabuk eskimektedir. Ayrıca ayrıntıya inildiğnde, küçük bir "parça" uğruna "bütün" ihmal edilmekte ya da gözden kaçırılmaktadır. Birşeyi anlayıp genel özellikleriyle kavramak daha önemlidir.

5) Çok kesin iş alanları öngörülmemekte, iş olanakları geniş bir yelpaze göstermektedir. Verilen eğitimde de bu doğrultuda esnekliğe özen verilmektedir (Dersler, alan seçimi, uygulama yeri gibi). Hatta birçok iş alanı geniş anlamda turizm çerçevesinde görülmektedir: Kültür işleri organizasyonu, fuarcılık, festival ve kongre düzenleme gibi.

6) Esneklik gösterilerek belli bir mesleğin aşırı bir biçimde öne çıkarılmamasının nedeni, mezuniyet sonrasında mesleksel hareket alanını çok geniş tutmak, kişiyi yalnız bir mesleğe mahkum etmemektir (Bkz. Blamberger vd. 1993: 82).

2. Dünya Savaşı sonrasındaki bölünme sonucunda gerek Amerikan gerekse diğer bazı Avrupa üniversitelerinden ayrı bir yönde oluşan ve gelişen eski Doğu Almanya üniversitelerinin diğer üniversitelerden daha esnek olduğu belirtiliyor. Almanya'nın en eski üniversitesi olan Erfurt Üniversitesi Rektörlüğüne yeni seçilen Glotz, konuyla ilgili olarak, temel amaçlarının taban tabana zıt gibi görünen alanlar arasında bile ilgi kurmak ve buluşma noktalarında çalışıp araştırma yapmak olduğunu söylüyor. Glotz (1997: 4), bazı meslek alanlarının belli bölüm mezunlarının tekelinde bulundurulmasına da karşı çıkıyor:

*"Die englische Tradition, dass ein Archaeologe Banker werden kann, wird sich auch in Deutschland staerker durchsetzen. Entschheidend ist, dass die Menschen gut und flexibel sind"*

Öğrencilerin/mezunların esnek bir formasyona sahip olması doğal olarak öğretim elemanlarına da bağlıdır. Glotz onlara da bazı görev ve sorumluluklar yüklüyor:

*"Sie müssen wirklich über die Fachgrenzen hinaus gespraechsbereit sein. Transdisziplinaritaet muss ihnen besonders wichtig sein"* (a.g.y.)

Glotz'a hak vermemek olanaksız. Gerçekten de önemli olan, kişilerin sadece bitirdikleri bölüm değildir. Herşeyden önemlisi, kişilerin eğitimle kazanacakları esnekliği kendi kişiliklerindeki esneklikle birleştirerek çokyönlü olmalarıdır.

Çevremizde iktisat, işletme, maliye mezunu çok sayıda işsiz dolaşırken; hakkıyla sınavları kazanıp kısa sürede banka yönetmenliğine (müdürlüğüne) yükselen filologların varlığı bilinmektedir.

7) Uzmanlaşma yerine genel bilgiye önem verilmektedir. Çünkü çağdaş insan çokyönlü olmalıdır. Çokyönlülük, gelişen ve değişen bilgilerin çabuk kavranmasını sağlar. Çokyönlülüğün bir göstergesi olarak bazı okulların belli bir meslek alanı öngörmedikleri, kişilere - deyim yerindeyse - piyasada joker görevi üstlenebilme yeteneği kazandırmayı amaçladıkları görülmektedir.

8) Bölümlerin hedefledikleri mesleklere baktığımızda, tekyönlü eğitim veren bölüm olmadığını görmekteyiz. Örneğin Romanistik, Germanistik, Yazınbilim, Kültürbilim, Kitap Bilimleri, Basın Bilimleri, Çin/Japonya Araştırmaları Bölümlerini karşılaştırırsak; adlarının çok, içeriklerinin ise daha az farklı; ancak amaç ve öngörülen iş alanları açısından büyük örtüşmeler olduğu görülecektir. Bundan şu sonuca varmak olanaklıdır: Çağdaş iş dünyası belli bir konuda uzmanlaşmış ve kendi alanı dışındaki alanlardan habersiz tutucu personeli artık istememektedir. Bu yüzden üniversiteler, eğitim-öğretim programlarını oluştururken; aşağıda sayacağımız, anahtar niteliğindeki yetenekleri kazandırmayı amaçlamaktadır ve örtüşmeler bundan dolayı doğaldır.

Hemen hemen her fırsatta sözü edilen ve her türlü akademik eğitimin kazandırması gereken temel edimler - ki bunlar işverenin en çok gözönünde bulundurduğu nitelikler - şunlardır: a) esneklik, b) hareketlilik, c) yaratıcılık.

Filoloji bölümleri bağlamında kazanılması ve kazandırılması gereken edimler (Bkz. Blamberger vd. 1993: 17): a) yazma edimi, b) okuma edimi, c) konuşma/diyalog edimi, ç) yazınsal/kültürel edim, d) sistemli ve bağımsız çalışabilme edimi, e) grup çalışması yapabilme edimi, f) sosyal duyarlılık edimi, g) katılımcı bir biçimde başkasını dinleyebilme ve anlayabilme edimi.

## 4. TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ

Türkiye'de turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının niteliğinden 5. bölümde sözedeceğiz (Bkz. 5.2.2.). Önce nicel bir görüntü elde etmek için sözkonusu yüksekokulları, bağlı oldukları üniversiteleri, aldıkları öğrenci sayılarını ve öğrenci alımında hangi puan türünü gözönünde bulunduklarını tablo biçiminde verelim:

| Üniversite | Fakülte ya da Yüksekokul | Bölüm | PT | AÖS 1997 | AÖS 1998 | Özel Koşullar |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Abant İ. Baysal | Bolu MYO | Turizm ve Otelcilik | SÖZ | 76 | 76 | |
| Afyon Kocatepe | Afyon MYO | " | " | 51 | 51 | |
| " | Dinar MYO | " | " | 51 | 51 | |
| " | Sandıklı MYO | " | " | 41 | 41 | |
| | | | | - | 41 | |
| Akdeniz | Sosyal Bilimler MYO | " | " | 81 | 81 | |
| " | " | " (İ.Ö) | " | 56 | 56 | |
| Anadolu | Açıköğr. Fak. | Turizm ve Otelcilik | " | 20 bin | sınır-sız | |
| " | Eskişehir MYO | " | " | 41 | 41 | |
| Ankara | Beypazarı MYO | Turizm Rehberliği | " | 41 | 41 | 1 yıl İng. hazırlık |
| " | Çankırı MYO | Turizm ve Otelcilik | " | 51 | 51 | |
| Atatürk | Erzurum MYO | " | " | 41 | 41 | 1 yıl İng. hazırlık |
| " | " | " (İ.Ö) | " | 41 | 41 | " |
| Atılım | Atılım MYO | Turizm ve Otelcilik | " | - | 35 | " |
| Balıkesir | Ayvalık MYO | " | " | 31 | 31 | |
| | Balıkesir MYO | " | " | 61 | 61 | Zorunlu yabancıdil sadece İngilizcedir |
| " | " | " (İ.Ö) | " | 31 | 31 | " |
| " | Burhaniye MYO | Turizm ve Otelcilik | " | 31 | 31 | |
| " | Erdek MYO | " | " | 31 | 31 | |
| Başkent | Sosyal Bilimler MYO | Turizm Rehberliği | " | - | 75 | 1 yıl İng. Hazırlık |
| " | " | Turizm ve Otelcilik | " | - | 160 | " |
| " | " | Yiyecek İçecek İşletmeciliği | EA | - | 75 | " |
| Bilkent | Turizm ve Otelcilik | Turizm ve Otelcilik | SÖZ | - | 600 | Öğretim dili İngiliz- |

# 7. SONUÇ



Sorunların çözümüne ilişkin öneriler önceki bölümlerde yeraldı (Bkz. 5.1.1.2. ve 6.2.). Sonuç olarak daha genel önerilere yervermek istiyorum:

Turizm eğitimi veren okulların ya da bölümlerin yer seçiminde dikkatli olunmalıdır. Uygulama, bu bölümler için son derece önemli olduğundan ve programın önemli bir bölümünü kapsadığından, turizm okulları hem turistik tesislerin bulunduğu hem de turizm açısından gelişmiş ya da gelişmeye yatkın bölgelerde açılmalıdır.

Yabancıdil, turizm eğitiminde önem ve işlev açısından birinci sıradadır. En az iki yabancıdil bilmeyen bir turizm personeli düşünülemez. Oysa şu anki okulların çoğu hiçbir yabancıdil becerisine sahip olmayan mezunlar üretmekte; bu yüzden bu mezunların turizm alanında istihdam olanağı bulma şansları azdır. Turizm okullarının yarattığı ya da dolduramadığı bu boşluğu filoloji (özellikle Almanca) bölümleri doldurmaktadır. Bu yüzden turizm + germanistik gibi iki anaalanlı programlar açılmalıdır. Bu programların, germanistik ağırlıklı olarak Fen-Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültelerinin Batı Dilleri ve Edebiyatları / Yabancıdiller Eğitimi Bölümlerinde (ana-)bilim dalı olarak; ya da turizm eğitimi veren okullarda / bölümlerde turizm ağırlıklı olarak açılması sağlanmalıdır. Ayrıca mevcut turizm okullarında bazı dersler tümüyle Almanca verilmeli. Almanca

## 7. SONUÇ

Sorunların çözümüne ilişkin öneriler önceki bölümlerde yeraldı (Bkz. 5.1.1.2. ve 6.2.). Sonuç olarak daha genel önerilere yervermek istiyorum:

Turizm eğitimi veren okulların ya da bölümlerin yer seçiminde dikkatli olunmalıdır. Uygulama, bu bölümler için son derece önemli olduğundan ve programın önemli bir bölümünü kapsadığından, turizm okulları hem turistik tesislerin bulunduğu hem de turizm açısından gelişmiş ya da gelişmeye yatkın bölgelerde açılmalıdır.

Yabancıdil, turizm eğitiminde önem ve işlev açısından birinci sıradadır. En az iki yabancıdil bilmeyen bir turizm personeli düşünülemez. Oysa şu anki okulların çoğu hiçbir yabancıdil becerisine sahip olmayan mezunlar üretmekte; bu yüzden bu mezunların turizm alanında istihdam olanağı bulma şansları azdır. Turizm okullarının yarattığı ya da dolduramadığı bu boşluğu filoloji (özellikle Almanca) bölümleri doldurmaktadır. Bu yüzden turizm + germanistik gibi iki anaalanlı programlar açılmalıdır. Bu programların, germanistik ağırlıklı olarak Fen-Edebiyat Fakülteleri ile Eğitim Fakültelerinin Batı Dilleri ve Edebiyatları / Yabancıdiller Eğitimi Bölümlerinde (ana-)bilim dalı olarak; ya da turizm eğitimi veren okullarda / bölümlerde turizm ağırlıklı olarak açılması sağlanmalıdır. Ayrıca mevcut turizm okullarında bazı dersler tümüyle Almanca verilmeli , Almanca mutlaka 1. yabancıdil olmalıdır.

Ulusal ve uluslararası bütün istatistikler, Türkiye'ye gelen turistlerin çoğunluğunun Alman olduğunu, bu Almanların gelir ve eğitim düzeyinin en düşük Almanlar olduğunu ve genellikle hiç ya da iletişim kurabilecek ölçüde İngilizce bilmediklerini göstermektedir. Ayrıca bu turistler kendileriyle anadilleriyle konuşulmasını yeğlemektedir. Almancanın turizm eğitiminde önplanda tutulmasının böylesine pragmatik gerekçeleri vardır.